

KONINGSAS ZONDER ECOLOGISCHE VERBINDING

IS EEN PERMANENTE FILE VOOR NATUUR (inclusief bijbehorende ongevallen)

30 november 2012

NATUURPLATFORM DRENTSCHE AA

Nagekomen reactie
op het Rapport van oktober 2012
over

*Locatie en Inrichting van
een Transferium bij De Punt*

VAN GRONTMIJ, ENNO ZUIDEMA STEDEBOUW
IN OPDRACHT VAN PROVINCIE DRENTHE, GEMEENTE TYNAARLO

DE KONINGSAS

metafoor voor een “kwaliteitsregio”

Het Regiopark van het stedelijk netwerk Groningen - Assen, dat voor het grootste deel gelegen is in de Gemeente Tynaarlo.

In opdracht van de Gemeente Tynaarlo stelde Enno Zuidema Stedebouw een Ruimtelijk Cultureel Concept op, getiteld: Het Land van de Koningsas.

HOOFDPUNTEN VAN HET CONCEPT

De Koningsas moet een beeldbepalend gebied worden voor de gehele regio, zowel bewoners als bezoekers. Men vindt er verrassing, vertier, ontspanning en mogelijkheden om uit te waaien.

De Koningsas draagt bij aan de ambitie van de regio om het beste woon- en werkmilieu van het land te zijn. Het gebied is nu nog weinig ontsloten en onbekend, maar zal in de komende 20 jaar ontwikkeld worden tot een toegankelijk en uitnodigend Regiopark.

De Koningsas verenigt twee werelden:

- de **snelle wereld** van snelweg en spoor (van waaruit de toeschouwer een vluchtige blik werpt op het voorbijschietende landschap)
- en de **langzame wereld** van het omringende land, waarin mensen wonen, werken of recreëren.

De infrastructuur die het gebied doorsnijdt vormt een barrière tussen het ‘oostelijk’ en ‘westelijk’ deel. Ook zijn op sommige plaatsen de verbindingen tussen de stad en het ommeland aan verbetering toe. Het gebied heeft grote kwaliteiten en inspirerende plekken, het heeft ook één groot nadeel: de verbindingen tussen deze plekken zijn niet optimaal. Daardoor wordt het niet als één geheel ervaren.

Het aanbrengen van verbindingen moet de kwaliteit van leven en beleven in dit gebied opwaarderen.

De aanleg van ‘vestibules’, landschappelijk ingerichte entreegebieden, draagt hier aan bij.

Deze vormen een overgang tussen de *snelle wereld* van de reiziger en de *langzame wereld* van het omringende gebied. Ook kunnen ze dienen als verbinding tussen de oost- en westzijde. Het zijn plekken van waaruit bezoekers toegang krijgen tot dit bijzondere cultuurlandschap.

TRANSFERIUM DE PUNT = DE EERSTE VESTIBULE DIE WORDT UITGEWERKT

Aan het rapport **Locatie en Inrichting van een Transferium bij De Punt**, ligt een heel programma van eisen en wensen ten grondslag, dat moet garanderen, dat dit Transferium werkelijk een project wordt met ‘Koningsas-kwaliteit’.

Een evaluatie van dit project tot nu toe, is hier op zijn plaats.

*‘Land van de Koningsas’,
schets uit het Ruimtelijk Concept
van Enno Zuidema Stedebouw*

EEN TRANSFERIUM BIJ DE PUNT - (*Transferium = overstappunt*)

MOTIVATIE:

- a. belangrijkste doel - waarborgen van de doorstroming tussen Drenthe en Groningen
- b. Alle verkeersstromen komen hier samen (autoverkeer, spoorlijn, vlieghaven, waterweg)
- c. kansen voor een 'systeemsprong' (overstap van ene vorm van vervoer naar een andere)

PROGRAMMA VAN EISEN EN WENSEN (de hoofdpunten samengevat)

1. Overzichtelijkheid en toegankelijkheid

Goed bereikbaar – duidelijke route en bewegwijzering – weinig omrijtijd.

2. Snelheid en comfort

De reis met het openbaar vervoer moet snel en comfortabel zijn.

3. Verschillende bestemmingen

Breed aanbod aan (eind)bestemmingen, direct te bereiken vanaf het transferium.

4. Aantrekkelijk voor verschillende doelgroepen

Het transferium heeft een menselijke maat en moet aantrekkelijk zijn voor verschillende doelgroepen.

5. Duurzaam en onderhoudsvriendelijk

Zowel in ontwerp als inrichting wordt meegenomen dat het terrein onderhoudsvriendelijk en duurzaam moet zijn.

6. Eenmalige investering (lopende kosten moeten zichzelf terugverdienen)

Het transferium heeft een compleet verdienmodel op basis van exploitatiekosten - Aanlegkosten gezien als eenmalige investering.

7. Ruimtelijke kwaliteit

Het transferium houdt rekening met de aanwezige kernkwaliteiten in het gebied en levert een bijdrage aan de Koningsas.

8. Biodiversiteit

Het transferium draagt bij aan de biodiversiteit.

OPMERKING NATUURPLATFORM: De eerste zes punten zijn opgesteld vanuit een menselijk perspectief. Het menselijk verkeer moet doorgang vinden, zo snel en comfortabel mogelijk, naar zoveel mogelijk bestemmingen, in een aangename omgeving waar iedereen zich thuisvoelt, met zo min mogelijk kosten

Alleen de twee laatste punten hebben een andere invalshoek:

*Het transferium houdt rekening met kernkwaliteiten en voldoet aan eisen van de Koningsas
Het transferium draagt bij aan de biodiversiteit*

Punt 7 - RUIMTELIJKE KWALITEIT EN “KONINGSASGEVOEL”...

Dit punt uit de lijst van eisen en wensen is van een andere orde dan de eerste zes punten, die slechts betrekking hebben op het directe comfort en gemak van de mens.

Er wordt a.h.w. aanspraak gemaakt op een “hoger doel”, men wil zich inzetten voor de schoonheid van het landschap, de kwaliteit van de omgeving, het “Koningsas-gevoel”.

Maar wat is er in de plannen voor het Transferium feitelijk terecht gekomen van deze doelstelling?

- Er is een keurig plan uitgewerkt, met voorkeur voor een bepaald ruimtelijk model.
- Aan alle basiseisen van comfort, gemak en kosten is voldaan.
- Er is zelfs een stukje natuur geprojecteerd in het Noordelijk kwadrant.
- Ook vallen er kreten als Vestibule en het verbinden van Snelle en Langzame Wereld.

Is dit een werkelijke toevoeging aan de Koningsas? Vormt dit Transferium bijvoorbeeld een verbinding tussen het oostelijk en westelijk deel van het Drentsche Aa-dal?

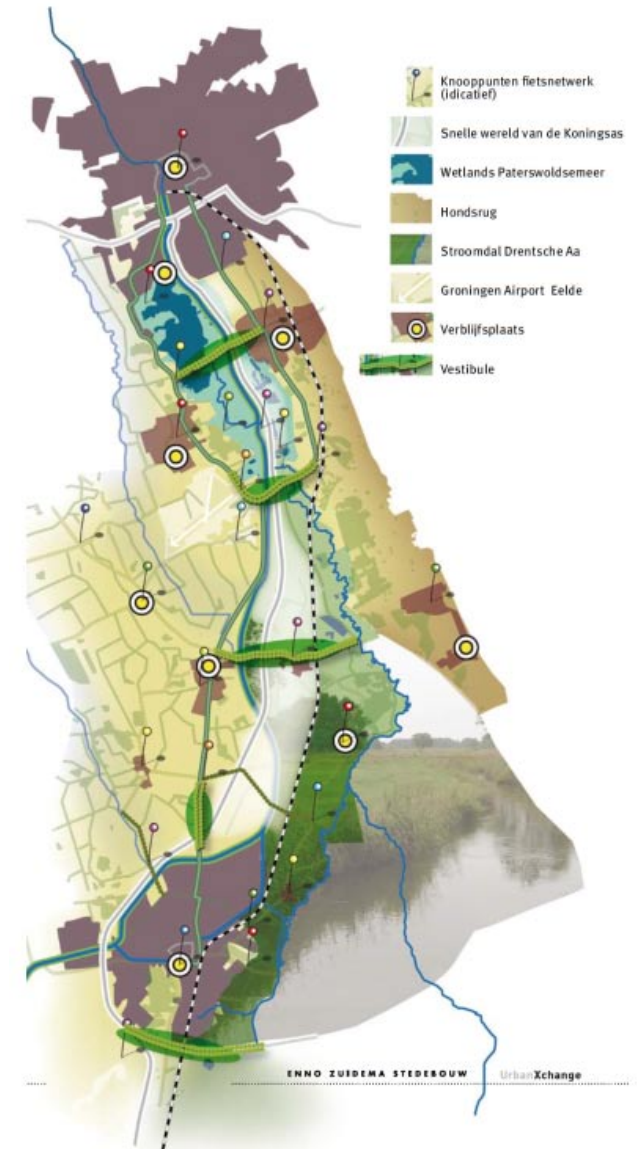
Nee, dat doet het niet. Het transferium vormt een extra barrière, die het oostelijk deel van het beekdal van het westelijk deel scheidt.

In de tekening die Enno Zuidema Stedebouw van de Koningsas maakte, wordt de nadruk gelegd op het inrichten van vestibules, die voor de ‘snelle’ reiziger de overgang naar het omringende ‘langzame’ landschap begrijpelijk maken en tevens de gebieden ten oosten en westen van de A28 met elkaar verbinden. Dit alles gezien vanuit de menselijke beleving.

Voor veel planten en dieren is het Drentsche Aa dal de hoofdweg waarlangs zij zich verplaatsen.

Tussen Assen en De Punt loopt die “natuurlijke weg” nog ongeveer evenwijdig aan de menselijke verkeersroutes en storen ze elkaar niet al te erg. Bij de Punt echter doorsnijden A28, spoorlijn, Noord-Willemskanaal en Groningerstraat de loop van de Drentsche Aa, zonder dat er voor de natuurlijke bewoners een mogelijkheid is die barrière over te steken. Voor hen is er geen Vestibule, die de oversteek gemakkelijk en begrijpelijk maakt.

Een echte bijdrage aan de Koningsas zou daarom zijn, dat er een Vestibule komt voor plant en dier, een ecologische doorgang, die de oostelijke en westelijke helft van het beekdal met elkaar verbindt.

Punt 8 - "HET TRANSFERIUM DRAAGT BIJ AAN DE BIODIVERSITEIT"

in de uitwerking van het plan is hier geen enkele aandacht aan besteed.

Draagt dit Transferium werkelijk bij aan de biodiversiteit, of is dit slechts een holle frase?

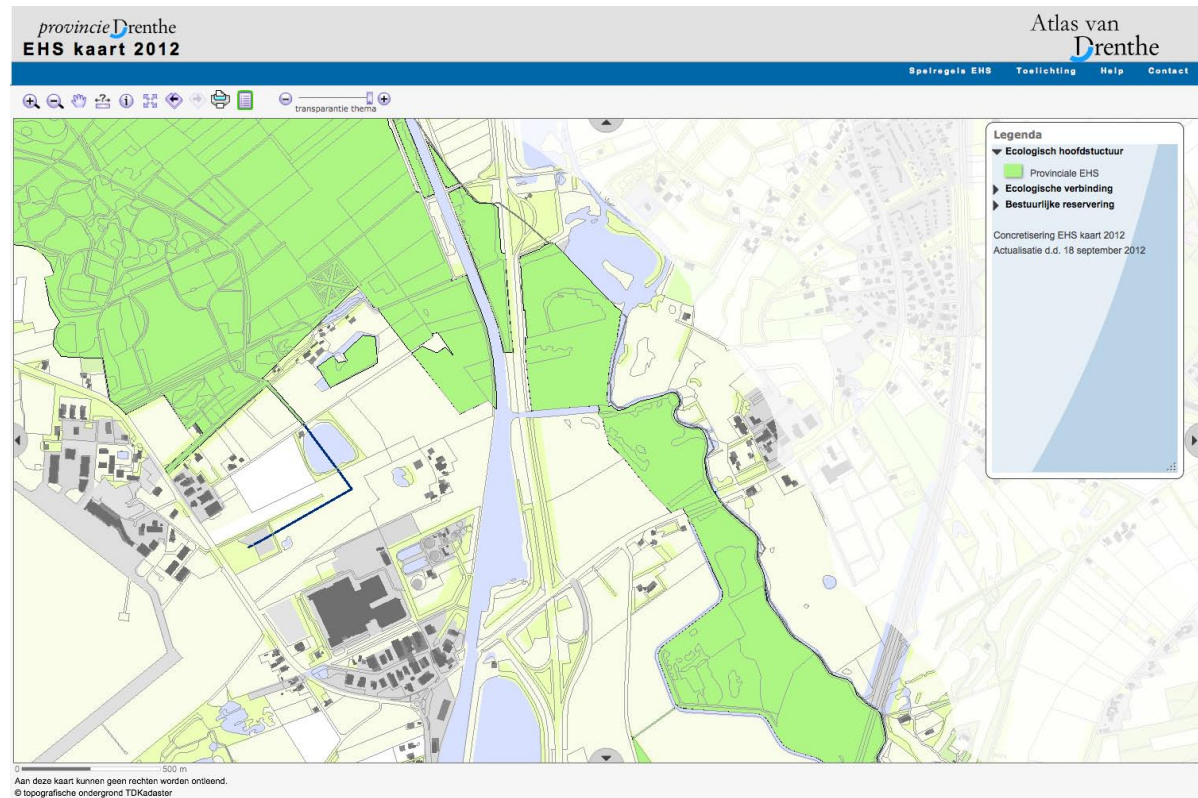
Hoe staat het met de EHS op deze plek?

TRANSFERIUM = OVERSTAPPUNT

Niet alleen een overstappunt voor mensen, maar ook voor flora en fauna

Bij De Punt bestaat de EHS uit een dun draadje, afgesneden door A28 en Noord Willems kanaal

EEN TRANSFERIUM DAT BIJDRAAGT AAN DE BIODIVERSITEIT = EEN TRANSFERIUM VOOR NATUUR

Verbinding van natuurgebieden is essentieel voor het behoud van de biodiversiteit, net zoals in de mensenwereld de verbinding tussen plaatsen essentieel is voor de economie.

Om de genetische diversiteit te behouden en het complexe evenwicht tussen alle verschillende soorten in stand te houden, is er uitwisseling nodig tussen de verspreid liggende natuurgebieden. Ook in geval van klimaatverandering, kunnen plant en dier alleen overleven als ze in staat zijn zich te verplaatsen of zich aan te passen aan nieuwe omstandigheden. Daarvoor is migratie tussen natuurgebieden een voorwaarde.

Aangezien de mens onderdeel vormt van de natuur (al denkt hij er soms boven te staan) is het voortbestaan van de natuur (en dus een goede ecologische verbinding) ook in het belang van de mens.

SLACHTOFFERS BIJ HET OVERSTEKEN VAN A28 EN N-WILLEMSKANAAL

Een rapport uit 2004 gaf een indicatie van het aantal dieren dat verongelukt op de A28 of verdronk in het Noord Willemskanaal, gemeten over een periode van 5 jaar.

Daaronder bevonden zich allerlei soorten, zoals bunzing, egel, ree, haas, konijn, meerkoet, waterhoen, eend, kerkuil, kraai, meeuw en andere. Hiernaast een afbeelding van enkele meest bekende soorten, met hun aantallen.

De laatste jaren, na de introductie van een beverpopulatie bij Hunzedal en Zuidlaardermeer, is daar nog de bever als slachtoffer bij gekomen.

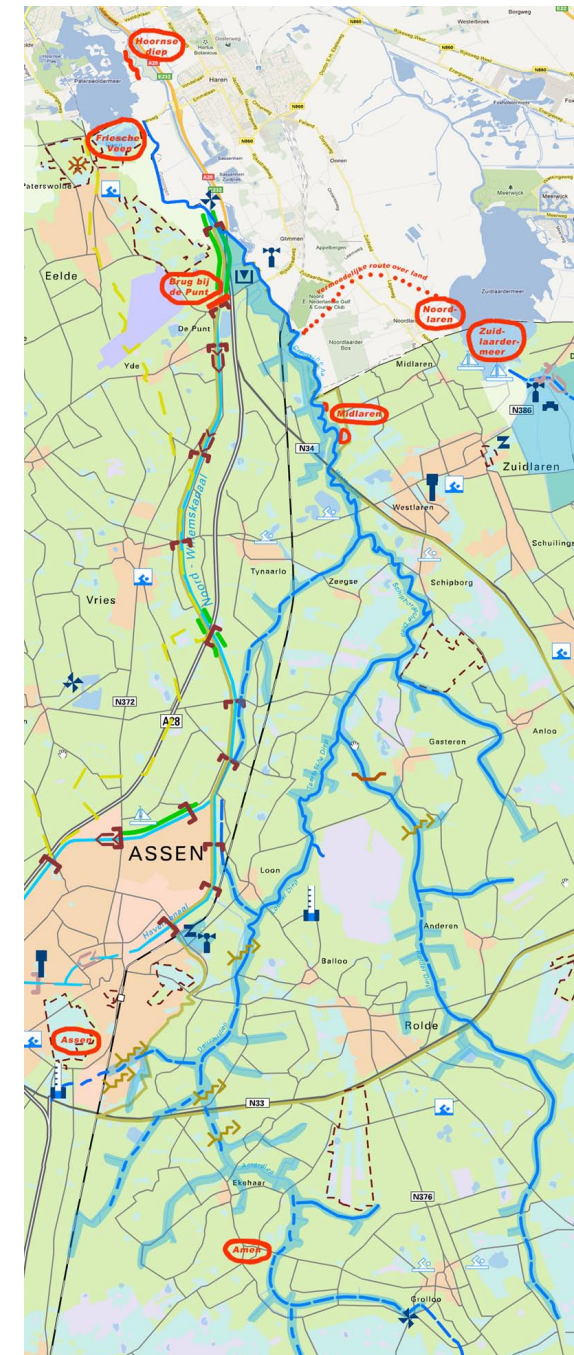

DE BEVER, SYMBOOL VOOR GESLAAGDE NATUURONTWIKKELING, IN HET DAL VAN HUNZE EN DRENTSCHE AA.

Na de introductie van de bever in de omgeving van het Zuidlaardermeer in 2008, gaat het goed met de populatie daar. Bevers, als zwemmende grazers, leveren een belangrijke bijdrage aan het ontstaan van een natuurlijk beekdal, waardoor er zich een grotere variatie in fauna en flora kan ontwikkelen. Er zijn meerdere beverburchten en er worden jongen geboren.

In 2009 raakte een mannelijke jonge bever op drift; hij stak over van het Hunzedal naar het Drentsche Aa dal en werd in januari-februari 2010 gesignaleerd in het Hoornsediëp. In juni 2010 waren er vraatsporen rond een veenplas te Midlaren, en in juli verder stroomopwaarts in de buurt van Assen en Amen. In september van dat jaar zwom hij weer stroomafwaarts tot aan het Friescheveen om uiteindelijk eind oktober 2011 doodgereden te worden bij De Punt. (zie zijn omzwervingen op de kaart) Een vrouwtjesbever, die begin maart 2011 door het Groninger Landschap in de buurt van De Punt was uitgezet als mogelijke partner voor dit solitaire mannetje, werd al 2 uur later doodgereden op de A28 (zie foto).

Dit alles laat zien dat een goede ecologische verbinding ergens tussen De Punt en Haren erg belangrijk is voor het voortbestaan van dieren die leven in het beekdal. Net als mensen hebben ze recht op goede, veilige verbindingen tussen de verschillende leefgebieden, zodat ze contact kunnen leggen met soortgenoten verderop en nieuwe voedselgebieden kunnen opzoeken.

EEN RAPPORT UIT 2004, OPGEVIST UIT HET ARCHIEF

Haalbaarheidsstudie faunapassage A28 – Drentsche Aa

Begin juni 2004 verscheen het rapport van een onderzoek, verricht door het ingenieursbureau DHV, in opdracht van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat.

Probleemstelling:

Tussen afslag 37 Eelde en afslag 38 Haren wordt de Drentsche Aa middels een duiker onder de A28 doorgeleid. Door deze verstoring van het beekdal is het voor veel diersoorten praktisch onmogelijk om van het oostelijk naar het westelijk deel (en omgekeerd) van de benedenloop van de Drentsche Aa te trekken.

Als dit rapport verschijnt (2004) wordt er landelijk naar gestreefd om 90% van de ecologische knelpunten voor 2010 op te lossen.

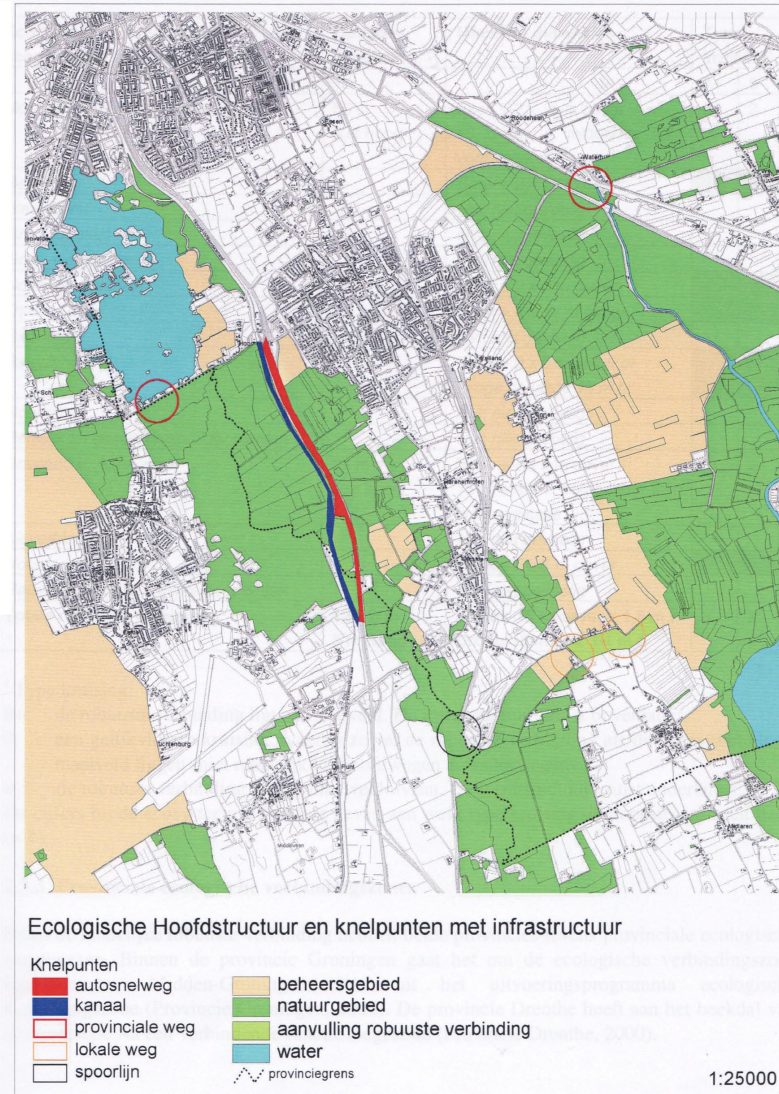
Dit knelpunt ligt hoog op de landelijke prioriteitenlijst.

Enkele opmerkingen van commissieleden tijdens vergaderingen:

- Binnenkort wordt gestart met Regiovisie Assen-Groningen. In dit kader moet geprobeerd worden zoveel mogelijk geld voor fauna te claimen.
- Let vooral op mogelijkheden waarop meegelift kan worden; b.v. infrastructurele werkzaamheden die toch al plaatsvinden.
- Goed initiatief. Niet alleen kijken naar de snelweg, maar ook naar het Noord Willemskanaal. Gemeente Haren is bezig met robuuste verbinding bij Besloten Venen aan weerszijden van de Hondsrug. Misschien moet het zoekgebied vergroot worden.
- Er zijn veel kansen omdat er verschillende beleidsinitiatieven zijn. Hopelijk komt een en ander niet onder in een kast te liggen.

Het rapport is inderdaad WEL in een la terechtgekomen. In de Regiovisie Assen-Groningen is geen geld opgenomen voor fauna. De robuuste verbinding Besloten Venen is nog niet af, en over een ecologische verbinding bij het knelpunt A28 – Drentsche Aa wordt niet meer gesproken.

Afbeelding 4 Ecologische Hoofdstructuur en robuuste verbinding en knelpunten met infrastructuur

BELEIDSINITIATIEVEN EN ONTWIKKELINGEN DIE IN DIE TIJD SPEELDEN

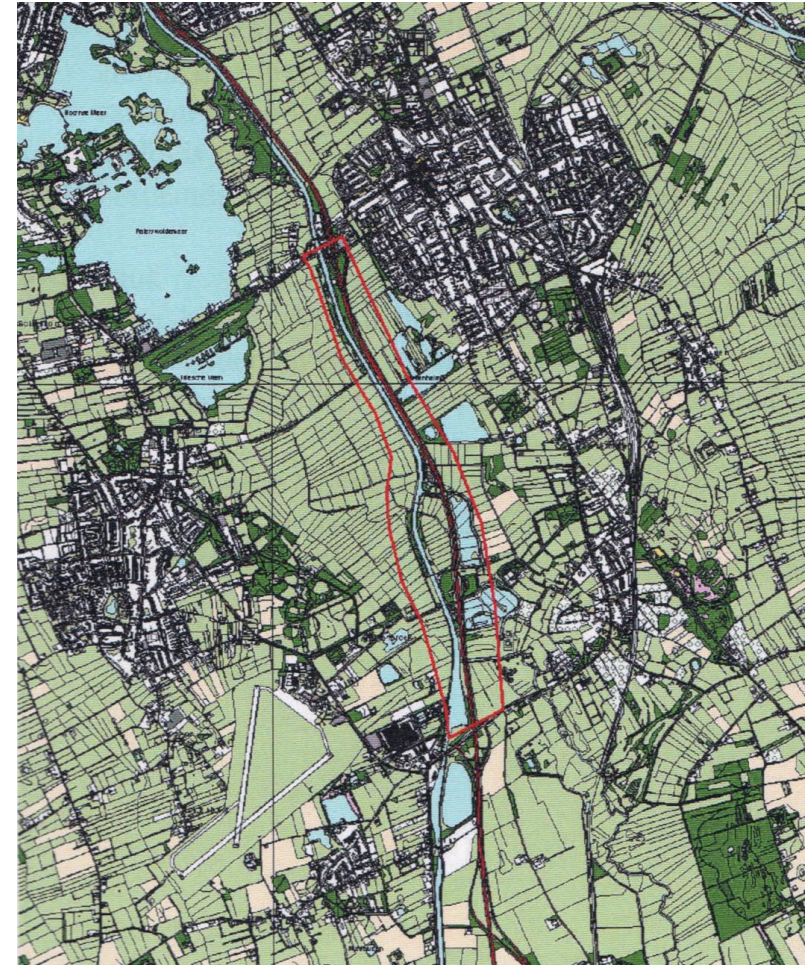
en die men zag als kansen, waardoor de ecologische verbinding een succes zou kunnen worden

- RWS voert een benuttingsstudie uit naar uitbreiding rijksweg 28
- Actualisatie Regiovisie Assen-Groningen 2030
- Landschapsvisie Nationaal Beek- en Esdorpenlandschap
- Herstel benedenloop Drentsche Aa (waterberging in polders tussen Eelde en Haren, natuurvriendelijke oevers Noord-Willemskanaal)
- Landschapsontwikkelingsplan Haren
- Landinrichtingsplan Haren
- Structuurplan Tynaarlo

Al deze studies en plannen zijn inmiddels uitgevoerd en (zo goed als) afgerond:

- De waterberging in de Lappenvoortpolder is gerealiseerd
- De landinrichting Haren is bijna rond
- Een deel van de Besloten Venen heeft al een natuurbestemming
- **Alleen de ecologische verbinding over de A28 en het Noord Willems kanaal ontbreekt nog.**

Het was indertijd Bleker, die als gedeputeerde van Groningen geen provinciale bijdrage wilde geven voor het Meerjarenplan Ontsnippering Rijkswegen. De miljoenen euros die via het rijk beschikbaar zouden komen, gingen naar andere projecten. Het hele plan voor een verbinding onder de A28 is toen doodgebloed. Zonder medewerking van de provincie kwam het Rijksgeld niet los. Later, bij het aantreden van het eerste kabinet Rutte in oktober 2010, was een van Blekers eerste daden als staatssecretaris vervolgens het schrappen van alle Robuuste verbindingzones.

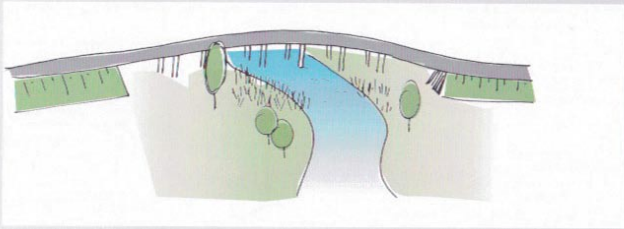
Nu Bleker eindelijk definitief vertrokken is, zou het dan niet een goed moment zijn om de schade die deze bestuurder aan de natuur in het Noorden heeft aangericht te herstellen en het rapport van DHV weer uit de kast te halen?

Het zoekgebied (rood omcirkeld op de kaart hierboven) reikt van afslag Haren tot aan afslag De Punt.

EEN OVERZICHT VAN DE VOORGESTELDE MOGELIJKHEDEN:

Ontwikkeling varianten
Ambitieniveau systeemgericht

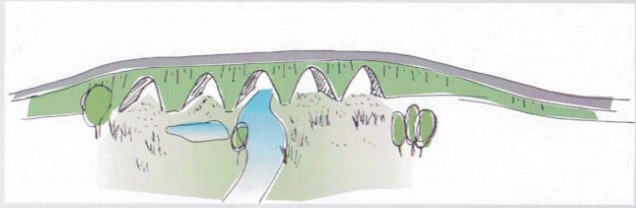
1a Variant weg op palen over 150 m met grondlichaam

Ecologische functionaliteit hoog, herkenbaar en beleefbaar beekdal, recreatief medegebruik mogelijk
Aandachtspunten: op- en afritten benzinepomp, fasering werkzaamheden, geleiding, huidige ligging fietspaden

Ontwikkeling varianten
Ambitieniveau systeemgericht

1b Variant weg op palen over 150 m met boogconstructie

Ecologische functionaliteit minder hoog, grote impact landschap, recreatief medegebruik mogelijk
Aandachtspunten: op- en afritten benzinepomp, fasering werkzaamheden, geleiding, huidige ligging fietspaden

Ontwikkeling varianten
Ambitieniveau systeemgericht

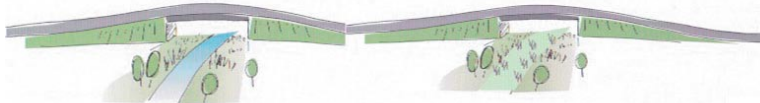
1c Variant weg op palen over 500 m (1b zonder grondlichaam)

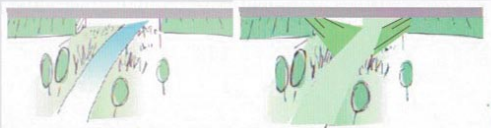
Ecologische functionaliteit zeer hoog, herkenbaar en beleefbaar beekdal, recreatief medegebruik mogelijk
Aandachtspunten: op- en afritten benzinepomp, fasering werkzaamheden, geleiding, huidige ligging fietspaden

Ontwikkeling varianten
Ambitieniveau soortgericht

2a Beide passages onder verhoogde weg

2b Beide passages onder weg op huidig maaiveld (minimale hoogte)

2c Natte passages onder verhoogde weg, droge passage via verdiepte ligging

BEOORDELING VAN DE VERSCHILLENDE VARIANTEN

Beoordeling varianten

	1a	1b	1c	2a	2b	2c
Ecologische functionaliteit	++	+	+++	+	+/0	+
Landschappelijke inpassing/belevingswaarde	+	-	++	-	0	-
Mogelijkheden medegebruik	+	+	+	-	-	-
Bestuurlijke haalbaarheid						
Kosten (% van duurste variant)	60	40	100	30	10	25
Uitvoeringsduur/overlast	--	--	--	--	0	-

CRITERIA WAAROP BEOORDEELD WORDT:

- **De ecologische functionaliteit**
is het enige dat werkelijk van belang is voor de natuur

- **Landschappelijke inpassingswaarde**
- **Mogelijkheden recreatief medegebruik**

- **Kosten**
- **Uitvoeringsduur en overlast**

doen voor natuur niet ter zake; zijn alleen voor mensen van belang. De Landschappelijke inpassing kan wel iets toevoegen aan het begrip Koningsas

Wanneer de criteria Landschappelijke inpassing en Recreatief medegebruik buiten beschouwing worden gelaten, en er alleen naar ecologische functionaliteit en kosten gekeken wordt, kunnen er wellicht andere keuzes gemaakt worden, die de natuur toch mogelijkheden bieden.

BIODIVERSITEIT ALS DOELSTELLING VOOR HET TRANSFERIUM...

In het rapport over Locatie en Inrichting van Transferium De Punt is het onderwerp biodiversiteit in het begin wel genoemd als vraagstelling, maar komt verder niet meer terug. Het blijft daarmee een inhoudsloze kreet. De realisatie van een faunapassage zou hier werkelijk betekenis aan geven.

ECOLOGISCHE VERBINDING

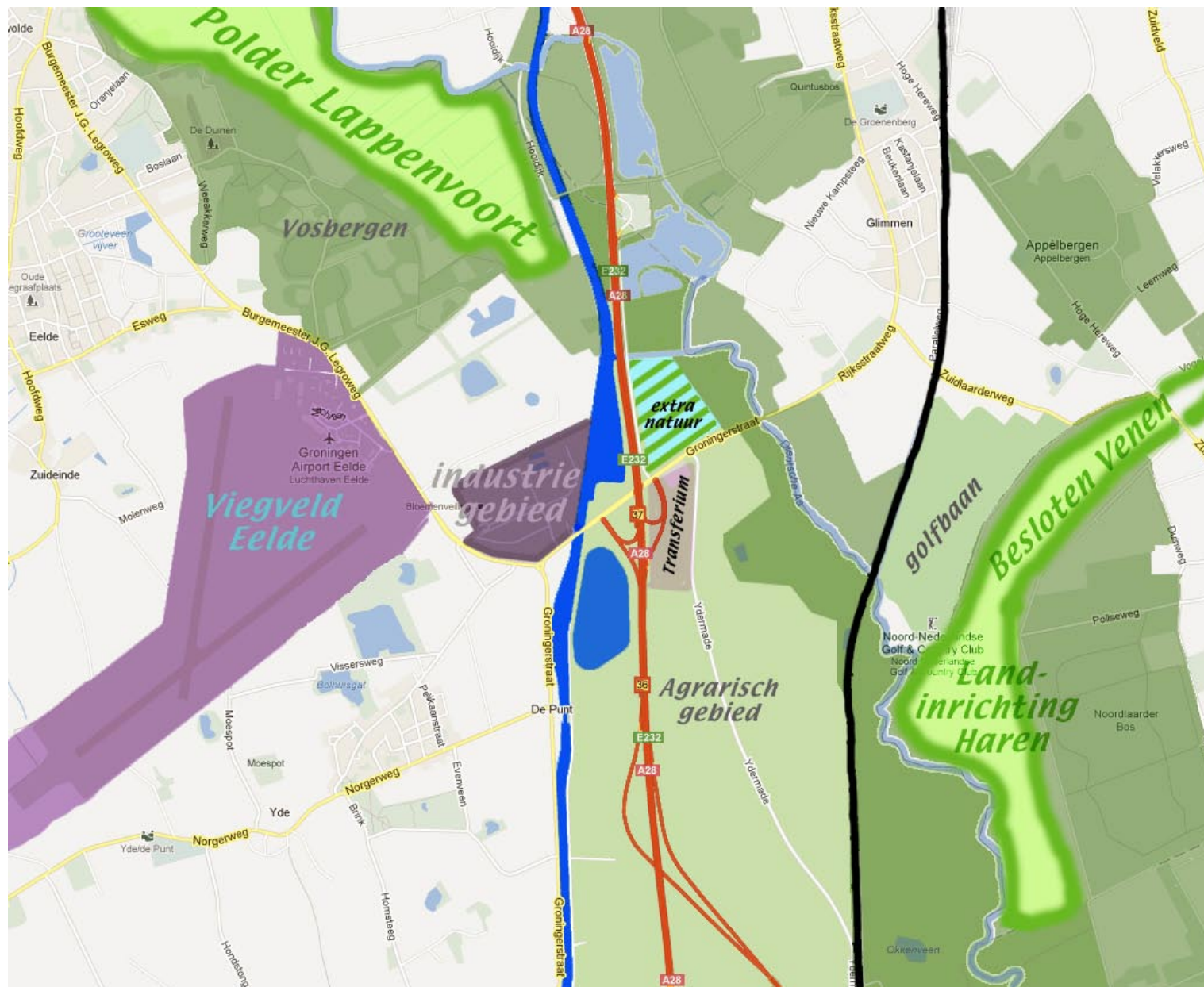
Vanuit de Klankbordgroep werd door twee deelnemers gewezen op de noodzaak van een ecologische verbinding over A28 en Noord Willemskanaal heen (of er onderdoor), n.l. door het Groninger Landschap en door het Natuurplatform Drentsche Aa. Van deze ideeën is evenmin iets terug te vinden in het eindrapport. Dit beperkt zich zuiver en alleen tot de menselijke uitgangspunten van Ruimtelijke vormgeving, Exploitatiekosten en Mobiliteit. De Natuur krijgt een hoekje toegewezen in het Noordoostelijke kwadrant, dat weinig kost en aan de EHS niets toevoegt, zolang het knelpunt van de barrière aan infrastructuur niet is opgeheven.

HET NATUURPLATFORM BESCHOUWT DIT ALS EEN GEMISTE KANS

en pleit er voor dit gemis alsnog goed te maken, door de ecologische verbinding alsnog in het plan op te nemen. Het haalbaarheidsonderzoek uit 2004 kan daarbij als basis dienen. De noodzakelijke aanleg van een halve Haarlemmermeer, biedt wellicht mogelijkheden om de aanleg van een ecologische doorgang onder de A28 gelijktijdig mee te nemen.

Een goede ecologische verbinding in het beekdal van de Drentsche Aa geeft pas echt Koningsas-kwaliteit aan een vestibule bij De Punt!!! - Het omringende gebied is er klaar voor. (zie de overzichtskaart)

OVERZICHTSKAART VAN HET GEBIED

Zwart	spoorlijn
rood	A28
donkerblauw	NW-kanaal
lichtpaars	vliegveld
donkerpaars	industriegebied
donkergroen	EHS
geelgroen	nieuwe natuur in EHS
zachtblauw	Drentsche Aa
vaalgroen	agrarisch + golfterrein
roze	transferium
lichtblauw-groen gestreept	extra natuur in NO kwadrant

Namens het
Natuurplatform
Drentsche Aa

Marianne van Albada
30 november 2012